



## **ТЕМА 3**

# **Бухгалтерський облік операцій з реалізації товарів у оптовій та роздрібній торгівлі**



- 1. Бухгалтерський облік операцій з продажу товарів в оптовій торгівлі*
- 2. Бухгалтерський облік операцій з продажу товарів у роздрібній торгівлі*
- 3. Відображення в бухгалтерському обліку реалізації товарів зі знижками*
- 4. Особливості бухгалтерського обліку операцій з продажу товарів з використанням платіжних карток*



# **1. Бухгалтерський облік операцій з продажу товарів в оптовій торгівлі**



# Таблиця 1. Документальне оформлення операцій з продажу товарів в оптовій торгівлі

№ з/п	Назва господарської операції	Накладна	Рахунок	Рахунок-фактура	Наряд поставачальнику	Податкова накладна	Виписка банку	Товарно-транспортна накладна	Копія платіжного доручення	Довіреність	Платіжна вимога	Пакувальний ярлик	Специфікація	Залізнична накладна	Доручення	Квитанція про приймання вантажів	Договір	
1	Реалізація товару зі складу:																	
	– безпосередньо представнику покупця	+*	+*	+*		+												+
	– на умовах передплати	+*	+*	+*		+			+	+								+
	– на умовах наступної оплати	+*	+*	+*		+												+
	– автомобільним транспортом		+*	+*		+		+										+
	– залізничним транспортом		+*	+*		+						+	+	+	+	+		+
2	Реалізація товарів транзитом з участю в розрахунках	+	+		+													+
3	Реалізація товарів транзитом без участі в розрахунках				+						+							+
4	Одержання грошових коштів за реалізований товар						+											

Примітка. +\* Може оформлюватися один з відмічених документів в залежності від організації бухгалтерського обліку товарів у продавців



## *Облік ТЗВ*

### *1) Сума ТЗВ*

$$\mathbf{TЗВ_{виб} = V_{виб} \times кТЗВ_c}$$

де  $TЗВ_{виб}$  – сума ТЗВ, яка припадає на товари, що вибули у звітному місяці;

$V_{виб}$  – вартість товарів, що вибули;

$кТЗВ_c$  – середній коефіцієнт ТЗВ



2) Середній відсоток ТЗВ :

$$k_{\text{ТЗВ}} = \frac{\text{ТЗВ}_{\text{поч}} + \text{ТЗВ}_{\text{надх.}}}{\text{В}_{\text{поч}} + \text{В}_{\text{надх.}}}$$

де  $\text{ТЗВ}_{\text{поч}}$  – залишок ТЗВ на початок звітнього місяця;

$\text{ТЗВ}_{\text{надх}}$  – сума ТЗВ, що припадає на товари, отримані у звітньому місяці;

$\text{В}_{\text{поч}}$  – вартість залишку товарів на початок звітнього місяця;

$\text{В}_{\text{надх}}$  – вартість товарів, що надійшли за звітний місяць.



Бухгалтерський облік **реалізації товарів зі складу** передбачає визнання доходів від реалізації по кредиту рахунку **702** “Дохід від реалізації товарів” та списання товарів при реалізації з кредиту рахунку **281** “Товари на складі” в дебет рахунку **902** “Собівартість реалізованих товарів”



## *Облік реалізації товару транзитом з участю у розрахунках*

Оптове підприємство на підставі договорів, укладених з постачальником і покупцем, виписує *Наряд постачальнику на відвантаження товарів покупцю*, в якому зазначають перелік товарів, що підлягають відвантаженню.





**Операції з транзитної реалізації товарів відображаються аналогічно обліку реалізації товарів зі складів з тією лише різницею, що придбання товарів та їх відвантаження покупцям відображаються одночасно, без використання рахунку 28 “Товари”.**



## ***Облік реалізації товару без участі в розрахунках***

**Оптове підприємство відображає в обліку  
лише суму винагороди за здійснену  
операцію (на рахунку 703 «Дохід від реалізації  
робіт і послуг»), яка може сплачуватись  
відповідно до договору з покупцем та/або  
постачальником**



## **2. Бухгалтерський облік операцій з продажу товарів у роздрібній торгівлі**



**Таблиця 2. Документальне оформлення реалізації товарів у роздрібній торгівлі**

№ з/п	Господарська операція	Фіскальний (касовий) чек	Розрахункова квитанція	Квитанція платіжного терміналу	Прибутковий касовий ордер	Акт про зняття готівки	Супровідна відомість	Довідка касира-операціоніста про денну виручку
1	Продаж за готівку з використанням РРО	+						
2	Продаж за готівку без використання РРО		+					
3	Продаж за БПК	+		+				
4	Здача виручки з операційної каси підприємства до головної				+			+
5	Здача виручки з операційної каси безпосередньо інкасатору						+	+
6	Реалізація через автомати				+	+		



## *Реалізована торговельна надбавка визначається :*

### *1. Коефіцієнт торговельної надбавки (к Тнб):*

$$k \text{ Тнб} = \frac{\text{Тнб}_{\text{поч}} + \text{Тнб}_{\text{зв}}}{\text{В}_{\text{поч}} + \text{В}_{\text{зв}}}$$

де  $\text{Тнб}_{\text{поч}}$  – сума торговельної надбавки на залишок товарів на початок звітнього періоду;

$\text{Тнб}_{\text{зв}}$  – сума торговельної надбавки, нарахованої у звітньому періоді;

$\text{В}_{\text{поч}}$  – вартість залишку товарів на початок звітнього періоду в реалізаційних цінах;

$\text{В}_{\text{зв}}$  – вартість товарів, що надійшли за звітний період в реалізаційних цінах.



## *2. Сума реалізованої торговельної надбавки (Тнб):*

$$Тнб = РВ \times кТТн$$

де Тнб – сума реалізованої торговельної надбавки;  
РВ – реалізаційна вартість товарів, проданих за звітний період;  
кТнб – коефіцієнт реалізованої торговельної надбавки.



## **Розрізняють два способи списання собівартості реалізованих товарів та суми торговельної надбавки, що на них припадає:**

- спосіб, передбачений Інструкцією про застосування плану рахунків – собівартість реалізованих товарів, визначена методом ціни продажу, списується за дебетом субрахунку 902 “Собівартість реалізованих товарів”. Сума торговельної надбавки, що припадає на реалізовані товари, відображається проводкою: Д-т 282 К-т 285 – сторно.



- спосіб, передбачений Методичними рекомендаціями щодо формування складу витрат: порядку їх планування в торговельній діяльності – спочатку на субрахунок 902 “Собівартість реалізованих товарів” списується реалізаційна вартість проданих товарів, яка потім коригується методом “червоне сторно” на величину торговельної надбавки у кореспонденції рахунків Д-т 902 К-т 285 – сторно.





# **3. Відображення в бухгалтерському обліку реалізації товарів зі знижками**



**Знижка** – умова операції купівлі-продажу, за якої відбувається зменшення вартості продажу товару.



*Відповідно до чинного законодавства вживати поняття “знижка” дозволяється лише за дотримання певних умов:*

- дане поняття повинно стосуватися продукції, яку безпосередньо реалізує суб’єкт господарювання;
- знижки повинні надаватися протягом визначеного та обмеженого періоду часу;
- ціна продукції повинна бути нижчою від її звичайної ціни (ця обставина важлива, насамперед, для здійснення податкових розрахунків).



## ***Оформлювати ціnnики можна за одним з наступних варіантів:***

- 1) мати на кожен товар два окремих ціnnики (зі знижкою і без знижки; з денною і нічною ціною тощо);
- 2) зазначити на одному ціnnику обидві ціни (з фіксацією знижки або часу);
- 3) окремо інформувати покупців про відсоток і термін дії знижки.



**Підставою для надання торговельних  
знижок, їх розміру й організації  
торгового процесу, а також  
обґрунтуванням для відображення в  
обліку роздрібних цін у межах наданої  
торгової знижки є положення або наказ  
суб'єкта господарювання.**



## Види знижок

знижки за кількість товару, що купується

надаються покупцю, який закупив обумовлену положенням про знижки партію товару

знижки за придбання товару понад обумовленої суми

надаються покупцю у випадку, якщо сума купівлі її перевищує обумовлену суму

передсвяткові знижки

надаються покупцям у випадку закупівлі товарів у передсвяткові та святкові дні

сезонні знижки

надаються покупцям при сезонному розпродажу товарів, а також у випадку сезонних закупівель товарів покупцями

спеціальні знижки

надаються покупцям, у яких продавець найбільш зацікавлений

конфіденційні знижки

надаються на підставі усної домовленості між сторонами

бонусні знижки

надаються постійним покупцям, якщо вони за певний період часу закупають обумовлену кількість товарів

знижки-сконто

надаються покупцю у випадку оплати вартості товару до настання строку платежу

*Рис. 1. Види знижок*



Знижки,  
розмір яких *відомий* на момент реалізації та  
розмір яких *невідомий* на момент реалізації



**Реалізація товарів зі знижками, розмір яких відомий на момент реалізації, оформлюється аналогічно до звичайної реалізації товарів:  
за дебетом рахунку 902 “Собівартість реалізованих товарів” в кореспонденції з кредитом рахунку 285 “Торгова націнка”  
(сторно).**

Додаткова торговельна знижка відображається аналогічно до основної





**У випадку надання знижок, розмір яких невідомий на момент реалізації, складається *Акт перегляду цін на відвантажені товари.***

**В бухгалтерському обліку відображаються у складі інших вирахувань з доходу і обліковується на окремому субрахунку **704 “Вирахування з доходу”**.**



## **4. Особливості бухгалтерського обліку операцій з продажу товарів з використанням платіжних карток**



Якщо торговельне підприємство прийняло рішення про залучення до складу своїх покупців осіб-держателів пластикових карток, то першим кроком для досягнення поставленої мети повинно стати обрання *банку-еквайру*, тобто банку, що встановлює та обслуговує платіжний термінал



## Порядок розрахунків з використанням платіжних карток

Етап 1

Авторизація картки клієнта через платіжний термінал

Етап 2

Списання суми платежу з картки клієнта банком-емітентом

Етап 3

Зарахування банком-емітентом суми платежу банку-еквайру (розрахунки проводяться через посередника – процесинговий центр)

Етап 4

Надходження суми платежу на поточний рахунок торговельного підприємства, відкритий для нього банком-еквайром (за вирахуванням суми комісійних)

*Рис. 2. Порядок проведення розрахунків за придбані товари за допомогою БПК*



**Сума комісійних за проведену операцію автоматично віднімається від суми операції і надходить на окремий рахунок банку-еквайра.**

У випадку відмови клієнтом від купівлі товару після здійснення операції, торговельне підприємство може повернути кошти клієнту готівкою через касу або в безготівковому вигляді, переказуючи кошти на картковий рахунок клієнта.



Оформлені первинні документи з вираженням суми отриманих безготівкових коштів є підставою для **оприбуткування таких сум в бухгалтерському обліку** торговельного підприємства на субрахунку **331 “Грошові документи в національній валюті”**.  
**Інкасація** зазначених документів у банк-еквайр відображається на субрахунку **333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті”**.

Витрати на виплату **комісійних** банку-еквайру обліковуються на рахунку **93 “Витрати на збут”**